

яких свідчать про готовність до реалізації провідних видів діяльності в умовах міжкультурної взаємодії.

Отже, підсумовуючи все зазначене вище, можна зробити наступні висновки про те, що сучасна соціально-економічна обстановка викликає необхідність в підготовці культурологів, здатних орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, проектувати професійну діяльність в полікультурних умовах. Відкриття кордонів між державами й активне міжнародне співробітництво передбачають готовність культурологів до міжкультурної взаємодії. Ефективність адаптації майбутніх культурологів до специфіки та особливостей професійної діяльності забезпечується формуванням міжкультурної компетентності в процесі їх професійної підготовки.

Міжкультурна компетентність є істотною характеристикою особистості культуролога. При визначенні змісту міжкультурної компетентності майбутніх культурологів слід спиратися на функціональний підхід, в рамках якого професійна діяльність розглядається як сукупність взаємопов'язаних професійних функцій. Система формування міжкультурної компетентності майбутніх культурологів, що являє собою різновид педагогічної системи, є основою теоретичного осмислення і побудови професійної діяльності. Реалізація системи формування міжкультурної компетентності майбутніх культурологів сприяє створенню педагогічних умов, що забезпечують їх професійну готовність, що виражається кількісним зростанням показників в структурі компонентів.

В якості перспективних напрямків подальших досліджень можна виділити такі, як розв'язання питань розробки методичного супроводу процесу формування міжкультурної компетентності та системи контролю якості професійної підготовки культурологів, а також засобів підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти, які готують культурологів до самостійної діяльності в новій полікультурному середовищі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Воротняк Л. І. Деякі аспекти формування міжкультурної комунікативної компетенції магістрів вищих педагогічних навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_1_3.pdf

2. Christine Bennett I. *Comprehensive multicultural education: theory and practice*. Boston: Allyn and Bacon, 2010. 413 p.

УДК 376-056.264:616.747

*Олександр Козинець, Ксенія Ільченко
(Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТОНКИХ РУХІВ КИСТІ ТА ПАЛЬЦЕВОЇ МОТОРИКИ РУКИ У ДІТЕЙ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Стаття присвячена важливості розвитку дрібної моторики, що є основою вищих психічних процесів: уваги, мислення, координації рук, уяви, зорової і рухової пам'яті й мовлення загалом. У дітей із мовленнєвими порушеннями спостерігається різного ступеня прояв загальної моторної недостатності, відхилення в розвитку тонких рухів пальців рук. Оскільки в даний час збільшується число дітей з порушенням мовленнєвого розвитку, можна вважати проблему розвитку дрібної моторики актуальною.

Ключові слова: діти з порушенням мовлення, дрібна моторика, моторні функції, пальчикова гімнастика, конструювання, пальчикові ігри.

The article is devoted to the importance of the development of fine motor skills. This is the basis of higher mental processes: attention, thinking, hand coordination, imagination, observation, visual

and motor memory and speech in general. In children with speech disorders there is a varying degree of manifestation of general motor insufficiency, deviations in the development of fine movements of the fingers. As the number of children with speech disorders is currently increasing, the problem of the development of fine motor skills of the hands can be considered relevant.

Key words: *children with speech disorders, fine motor skills, motor functions, finger gymnastics, construction, finger games.*

Рівень розвитку дрібної моторики – один із показників інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання. Зазвичай діти, що мають високий рівень розвитку дрібної моторики, вміють логічно міркувати, мають розвинені пам'ять, увагу, зв'язне мовлення [6]. Розвиток дрібної моторики рук має велике значення для загального фізичного й психічного розвитку дитини протягом усього дошкільного дитинства. Проводячи аналогію руки з мозком, можна сказати, що саме дрібні рухи рук, подібно вищим відділам головного мозку, забезпечують роботу думки й функцію мовлення [9].

Рука, пальці, долоні – чи не головні органи, що приводять у рух механізм розумової діяльності дитини. І завдання дорослих при підготовці дитини до школи: допомогти в розвитку дрібної моторики руки, якщо цього не відбулося раніше. Оскільки в даний час збільшується число дітей з порушенням мовленнєвого розвитку, можна вважати проблему розвитку дрібної моторики рук актуальною [1, с. 62].

Чимало науковців у своїх працях стверджували, що тренування рухів пальців рук є стимулом для загального розвитку дитини й особливо — для мовленнєвого розвитку. О. С. Бот дотримувалася думки, що тренування руху пальців і кистей рук є найважливішим чинником, що стимулює мовленнєвий розвиток дитини. М. М. Кольцова вважала, що «морфологічне і функціональне формування мовленнєвих областей вдосконалюється під впливом кінестетичних імпульсів від рук». В. В. Цвинтарний також виводить пряму залежність зрілості мовлення дитини від ступеня рухливості пальців рук: «Якщо розвиток руху пальців відстає, то затримується мовленнєвий розвиток». Тому він рекомендував стимулювати мовленнєвий розвиток дітей шляхом тренування рухів пальців рук [4, с. 45].

Дослідниками різних країн встановлено, а практикою підтверджено, що рівень розвитку мовлення дітей знаходиться в прямій залежності від ступеня сформованості тонких рухів пальців рук [1, 2, 6]. Відомо, що «в дітей із мовленнєвими порушеннями спостерігається різного ступеня прояв загальної моторної недостатності, а також відхилення в розвитку тонких рухів пальців рук». Нині доведено, що «рівень розвитку вищих форм пізнавальної діяльності залежить від стану рухового аналізатора в цілому, а особливо від рівня сформованості тонких рухів кистей та пальців рук». У зв'язку з цим обов'язковим є проведення заходів щодо розвитку дрібної моторики рук у системі корекційно-розвивального навчання дітей з відхиленнями в психофізичному розвитку [1, с. 63].

Проблема розвитку пальцевої моторики з багатьох причин є актуальною й сьогодні. Зауважимо, що в повсякденному житті більшість дітей дошкільного й молодшого шкільного віку зазнають усіляких труднощів при здійсненні тонких рухів рук. Більш характерні з них такі: порушення регуляції довільних рухів, недостатня координація та чіткість виконання, труднощі переключення з одного руху на інший та автоматизації нового руху, наявність супутніх рухів, зволікання, хаотичність, неузгодженість [5]. У процесі спеціального навчання дітям важко відтворювати певне положення пальців за зразком. Діти «не володіють одночасним виконанням рухів пальців обох рук. Усі ці порушення в моторній сфері обумовлюють труднощі в навчальній діяльності дітей (письмо, малювання, аплікація, ліплення, конструювання)». Порушення тонких довільних рухів пальців та кистей рук спостерігаються в значній кількості дітей, особливо у дітей з різними психофізичними порушеннями [1, с. 64].

Про вплив мануальних дій на розвиток мозку було відомо ще за часів Давнього Китаю. Знавці стверджували, що ігри за участю рук та пальців сприяють гармонійному розвитку тіла та розуму. У Китаї й сьогодні розповсюдженими є «вправи для долонь із круглими

камінцями та металевими кульками». Це пояснюється їх оздоровчим та тонізувальним впливом на організм. Такі вправи покращують пам'ять, розумові здібності дитини, усувають емоційну напругу, полегшують діяльність серцево-судинної та травної систем, розвивають координацію рухів, силу та спритність рук, підтримують життєвий тонус [4, с. 18].

Л. Лопатіна пропонує досліджувати стан моторики рук у дітей із ФФН, ЗНМ, дислалією, стертою формою дизартрії, ринолалією в процесі виконання завдань на визначення кінестетичної основи рухів: «одночасно витягнути вказівний палець та мізинець правої, лівої руки, обох рук; одночасно витягнути вказівний та середній пальці правої, лівої руки, обох рук; покласти кисть правої, лівої руки з витягнутими пальцями перед собою, вказівний палець покласти на середній (і навпаки); з'єднати в кільце великий палець правої, лівої руки, обох рук із вказівним (середнім, безіменним, мізинцем); та кінетичної основи рухів: почергове згинання та розгинання пальців правої, лівої руки, починаючи з великого, з мізинця; «пальці вітаються»; «гра на роялі», одночасне змінення положень кистей рук (одна стиснута в кулак, а інша – з розпрямленими пальцями); «кулак – ребро – долоня» [7, с. 43].

Пальчикові ігри емоційні та захоплюючі, завжди очікувані дітьми. Саме ці вправи більш ефективні в корекційному плані: відбувається миттєва активізація діяльності кори головного мозку, формування мовленнєвих зон під впливом моментальних кінестетичних імпульсів, що йдуть від рук, а точніше, від пальців [8, 10]. На початковому етапі педагог допомагає «неслухняним» пальчикам. Одночасно з цим ознайомлює дітей із назвами пальців. Потім пропонує різні прості вправи для пальців: імітація відомих побутових дій, символічне зображення предметів або дій реального оточуючого світу («Зайчик», «Будиночок», «Окуляри», «Квітка» та ін.). Коли можливість точних, довільних спрямованих рухів збільшується, діти можуть виконувати достатньо складні та різноманітні вправи [10, с. 32].

Для розвитку тонкої координації руки важливо, щоб дитина систематично займалася різноманітними видами ручної діяльності: малювання, аплікація, ліплення, викладання візерунків з мозаїки, конструювання з дрібних деталей [2]. Розвиток діяльності руки неможливий без своєчасного оволодіння навичками самообслуговування. «У старшому дошкільному віці в дитини з порушеннями мовлення не повинно бути труднощів в застібанні гудзиків, зав'язування шнурків на взутті, вузликів на хустці». Ці повсякденні навантаження мають не тільки високу моральну цінність, але і є хорошим систематичним тренуванням для пальців руки [3, с. 117-118].

Вправи з дітьми можуть проводити і логопед, і вихователі, і батьки. Вправи необхідно давати малими порціями, але робити їх з оптимальним навантаженням. Особливу увагу слід приділяти тренуванню рухів підвищеної складності. Вченими було помічено [6], що систематична робота з тренування тонких рухів пальців рук поряд зі стимульним впливом на розвиток мовлення є потужним засобом підвищення працездатності кори головного мозку: у дітей поліпшується увага, пам'ять, слух, зір.

Отже, у дітей із мовленнєвими порушеннями спостерігається різного ступеня прояв загальної моторної недостатності, а також відхилення в розвитку тонких рухів пальців рук. Для розвитку тонкої координації руки важливо, щоб дитина систематично займалася різноманітними видами ручної діяльності, конструюванням. Розвиток рухів руки неможливий без своєчасного оволодіння навичками самообслуговування.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Аксенова М. Развитие тонких движений пальцев рук у детей с нарушениями речи. *Дошкольное воспитание*. 1990. № 8. С. 62-65.
2. Большакова С. Е. Формування дрібної моторики рук. Ігри та вправи. Москва, 2014. 48 с.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь. Собр. соч.: в 3-х томах. Москва, 1986. Т. 2. 310 с.
4. Дудьев В. П. Средство развития тонкой моторики рук у детей с нарушением речи. *Дефектология*. 1999. № 4. С. 50-54.

5. Іваніцька Т. Вплив розвитку дрібної моторики на формування мовлення у дітей дошкільного віку. URL : <http://www.logopedu.com.ua/article/472>.
6. Курумова Н. Ф. Крупные возможности мелкой моторики. *Логопед.* 2010. № 7. С.12-18.
7. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвеева М. П., Основы коррекционной педагогики: навч. посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264с.
8. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 340 с.
9. Развитие дрібної моторики дитини. URL: <http://www.mybaby.pl.ua/news/a-470.html>.
10. Филичева Т. Б., Туманова Т. В. Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием. Воспитание и обучение: учебно-методическое пособие для педагогов и воспитателей. Москва, 2000. 80 с.

УДК 37.013.2

*Лілія Кравченко
(Краматорськ, Україна)*

ПРОЄКТНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

У статті розглянуто особливості використання проєктного методу навчання на уроках фізики, проаналізовано закордонний досвід дослідження та імплементації даного методу навчання. Наведено класифікацію навчальних проєктів та вимоги до них, а також надано рекомендації для реалізації даного методу в шкільному курсі фізики.

Ключові слова: *метод проєктів, особистісно-орієнтоване навчання, фізика, педагогічні прийоми.*

The article considers the peculiarities of usage the teaching project method of in physics lessons, analyzes the foreign experience of research and implementation of this method of teaching. The classification of educational projects and requirements to them are given, and also recommendations for realization of this method in a school course of physics are given.

Keywords: *project method, personality-oriented learning, physics, pedagogical techniques.*

У епоху цифровізації та глобалізації, інтерактивні форми навчання є надзвичайно важливим інструментом учителя, що дозволяє сформувати зручні та комфортні умови для освітньої діяльності. Особливістю інтерактивних форм навчання є можливість формування нового типу суб'єкт-об'єктних відносин, у яких і викладач і учні є активними учасниками освітнього процесу, коли учитель здебільшого виступає консультантом, а учні – у ролі дослідників.

Ефективно організувати освітню систему, яка забезпечує вербальну взаємодію при вивченні фізики допомагає використання методів, що породжують взаємозв'язок у комунікативному процесі [4, 8]. Як освітня система, метод проєктів передбачає освітню діяльність, яка залучає учня до особистих мотиваційних зусиль, допомагаючи йому отримати знання самостійно. Це процес придбання та передачі знань, що забезпечує участь усіх учнів у діяльності залежно від можливостей та інтересів кожного з них, вчить ефективно вирішувати поставлені задачі у аспекті індивідуалізації, розвиває співпрацю та взаємодопомогу у учнівському колективі [2, 11].

Працюючи в проєкті, учень формує різні компетентності і, практикуючи їх, розвиває комунікативну компетентність, як у процесі виконання проєкту, так і на заключному етапі – презентації результатів проєктної діяльності.

Значущою перевагою даного методу навчання є і те, що учні вчаться працювати в команді, що залишає по собі ґрунтовний виховний ефект [7].